

Міністерство освіти і науки України

Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Навчально-науковий інститут фінансів, економіки,
управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА
ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА: ДЕРЖАВА, РЕГІОН, ПІДПРИЄМСТВО

Матеріали X Міжнародної
науково-практичної конференції

13 травня 2026 р.

Полтава
2026

По-третє, потребує вирішення проблема методологічної роз'єднаності: інструменти антикризового управління та системи оцінювання фінансової безпеки функціонують переважно відокремлено, тоді як їхня інтеграція в єдиний управлінський контур дозволила б суттєво підвищити ефективність забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Таким чином, роль антикризового управління у забезпеченні фінансової безпеки підприємства не вичерпується подоланням кризових явищ – вона охоплює формування стійкого превентивного механізму захисту від загроз. Наукова проблема полягає у невідповідності наявного інструментарію антикризового управління специфіці багатовимірних загроз воєнного та постконфліктного середовища. Перспективними напрямками її вирішення є: адаптація індикаторів фінансової безпеки до умов воєнного стану; цифровізація систем моніторингу та раннього попередження криз; інтеграція ризик-менеджменту та антикризового управління в єдину стратегічну систему фінансової безпеки підприємства.

Література

1. Алкема В. Антикризове управління підприємствами в умовах нестабільного економічного середовища. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2026. № 48. С. 144–154.

2. Близнюк Т., Овсюченко Ю., Пересада О. Фінансова безпека підприємств у контексті антикризового управління та стратегічного управління ризиками. *Modeling The Development Of The Economic Systems*. 2025. № 1. С. 95–100.

3. Михаліцька Н. Я., Демчук В. В. Антикризове управління як чинник зміцнення економічної безпеки держави в умовах воєнного стану. *Війна в Україні: зроблені висновки та незасвоєні уроки*: зб. тез Міжнар. наук. -практ. конф. (20 лютого 2026 р.). Львів: ЛДУВС, 2026. С. 364.

4. Пятниченко, Є., Свистун, Л. Стратегічне фінансове планування в системі завдань розвитку компанії. *Молодий вчений*. 2018. № 5 (57). С. 316–323. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/4524>.

УДК 336.7:004.62:343.37

Вовченко Оксана Сергіївна,

доцент, кандидат економічних наук

Березка Богдан Тарасович, Нестеренко Сніжана Володимирівна, студенти
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ВИКОРИСТАННЯ BIG DATA ДЛЯ ВИЯВЛЕННЯ СХЕМ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ У ЦИФРОВОМУ БАНКІНГУ

В умовах стрімкої цифровізації фінансового сектору обсяги даних, що генеруються банківськими установами, зростають експоненційно. Це зумовлює необхідність застосування інноваційних підходів до їх обробки та аналізу. Технологія Big Data охоплює сукупність структурованих, напівструктурованих і неструктурованих даних, які використовуються для аналітики, прогнозування та підтримки управлінських рішень [1]. Ключовими характеристиками Big Data є так звані «7V»: обсяг, різноманітність, швидкість, мінливість, візуалізація, цінність і достовірність, які визначають специфіку роботи з великими даними та відкривають нові можливості для фінансового моніторингу. На відміну від традиційних підходів, Big Data дозволяє

здійснювати комплексний аналіз транзакцій, поведінки клієнтів і зовнішніх інформаційних потоків.

Фінансовий моніторинг є ключовим елементом діяльності банків відповідно до рекомендацій FATF, директив ЄС та законодавства України. Традиційні методи виявлення підозрілих операцій – ручна перевірка документів, стандартизовані анкети та точкові запити до державних реєстрів – не встигають за сучасними схемами легалізації злочинних доходів, які щороку ускладнюються. «Прості методи перевірки... – це довго, незручно і часто неточно» [2]. Big Data надає банкам можливість здійснювати автоматизований моніторинг транзакцій у режимі реального часу, виявляти приховані зв'язки між контрагентами та розпізнавати аномальні патерни поведінки ще до завдання фінансових збитків. Ускладнення схем легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, знижує ефективність традиційних методів контролю, що базуються на статичних правилах і вибіркових перевірках. У цьому контексті Big Data забезпечує можливість переходу до проактивної моделі протидії фінансовим злочинам.

Застосування технологій Big Data у системах AML дозволяє значно підвищити ефективність виявлення підозрілих операцій. Алгоритми машинного навчання здатні аналізувати як формалізовані дані клієнтів, так і їхню транзакційну поведінку, цифровий слід та взаємозв'язки з іншими суб'єктами. Це сприяє зменшенню кількості хибнопозитивних спрацювань і підвищенню точності ризик-скорингу [2; 3].

Таблиця 1

Типові схеми легалізації доходів та інструменти Big Data для їхнього виявлення

Схема / тип операції	Ознаки (за типологіями Держфінмоніторингу)	Можливості Big Data для виявлення
Структурування (смурфінг)	Численні перекази сум, що не перевищують порогові значення (400000 грн); використання різних фізичних осіб для дроблення	Графовий аналіз мереж транзакцій; виявлення координованих операцій з однакових IP або пристроїв; ML-кластеризація «агентів» дроблення
Транзитні/ прохідні рахунки	Швидкий транзит коштів через рахунки без економічного змісту операцій; залишок на рахунку близький до нуля після кожного переказу	Аналіз швидкості руху коштів (velocity); виявлення рахунків з нульовим залишком після транзитів; мережевий аналіз ланцюгів
Використання підставних осіб / номінальних директорів	Невідповідність між задекларованими доходами фізособи та обсягом операцій; часта зміна керівників юросіб	NLP-аналіз відкритих реєстрів (ЄДР); порівняння даних ОЛДП та задекларованих доходів; виявлення «масових» директорів
Офшорні схеми	Перекази у юрисдикції зі списків FATF; відсутність ділового змісту; непрозора структура власності бенефіціара	Автоматична перевірка по санкційних списках (OFAC, ЄС, ООН); аналіз кореспондентських зв'язків; KYC-скоринг бенефіціара
Шахрайство з цифровими активами / криптовалютами	Конвертація криптовалюти у фіат без зрозумілих джерел; P2P операції у значних обсягах з/на анонімні гаманці	Аналіз on-chain даних; виявлення гаманців із ризик-рейтингом; інтеграція з blockchain-аналітикою (Chainalysis, Crystal)
Фіктивні фінансово-господарські операції	Платежі за послуги без підтверджуючих документів; контрагенти з ознаками фіктивності (відсутність активів, персоналу)	NLP-аналіз призначень платежів; перехресна перевірка контрагентів з реєстрами YouControl/VKURSI; виявлення аномалій у частоті та сумах

Джерело: складено авторами за даними [2, 3, 5]

Окрему роль у фінансовому моніторингу відіграють графові бази даних, які дозволяють моделювати складні мережі фінансових взаємозв'язків. Такий підхід є ефективним для виявлення прихованих схем, включаючи використання підставних осіб, транзитних рахунків та офшорних структур [1]. Крім того, аналітика в реальному часі дає змогу оперативно реагувати на підозрілі операції та запобігати їх завершенню.

Водночас впровадження Big Data супроводжується низкою викликів. Серед них – забезпечення конфіденційності персональних даних відповідно до вимог European Commission, висока вартість технологічної інфраструктури та дефіцит кваліфікованих кадрів у сфері Data Science. Також існує ризик упередженості алгоритмів, що може призводити до систематичних помилок у прийнятті рішень [4].

З огляду на різноманітність сучасних схем легалізації доходів, важливим є систематизований підхід до їх ідентифікації із застосуванням інструментів Big Data. З цією метою в таблиці 1 узагальнено типові схеми протиправних фінансових операцій, їх характерні ознаки та відповідні аналітичні можливості технологій Big Data для їх виявлення.

Таким чином, використання технологій Big Data є ефективним інструментом підвищення якості фінансового моніторингу в умовах цифрового банкінгу. Застосування методів машинного навчання, аналізу транзакційних даних, графових моделей та обробки неструктурованої інформації дозволяє своєчасно виявляти складні та приховані схеми легалізації доходів, знижувати рівень хибнопозитивних спрацювань і підвищувати точність оцінки ризиків клієнтів.

Література

1. Вдовічена О. Г., Вдовічен Д. А., Пічик К. В. Використання Big Data для прогнозування ефективності маркетингових кампаній у реальному часі. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 17. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17573391>.
2. Financial Action Task Force. Міжнародні стандарти з протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (FATF Recommendations). URL: <https://www.fatf-gafi.org> (дата звернення: 01.05.2026).
3. Integrity Vision. Big Data-аналітика для банків: як підвищити точність перевірки контрагентів. URL: <https://integrity.com.ua/big-data-analytika-dlya-bankiv/> (дата звернення: 29.04.2026).
4. Вовченко О.С. Цифрова трансформація системи фінансового менеджменту підприємств: концептуальна архітектура та імплементація data-driven інструментарію. *Грааль науки*. 2025. № 60. С. 302-306. DOI 10.36074/grail-of-science.26.12.2025.031.
5. Державна служба фінансового моніторингу України. Типології Держфінмоніторингу. URL: <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/tipologi/tipologi-derzhfinmonitoringu>.

УДК 336.77:330.131.7:338.2(477)

Марченко Влада Сергіївна,

студентка

Науковий керівник: Маслій Олександра Анатоліївна,

кандидат економічних наук, доцент

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ВПЛИВ КРЕДИТНИХ ПРОЦЕНТНИХ СТАВОК ТА КРЕДИТНОГО РИЗИКУ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У сучасних умовах глобальних викликів і загроз особливого значення набуває проблематика економічної безпеки держави [1], забезпечення якої значною мірою залежить від стабільності функціонування кредитного ринку, доступності фінансових ресурсів для економічного розвитку та рівня ризиків у банківській системі. У цьому контексті особливої актуальності набуває дослідження впливу кредитних процентних ставок і кредитного ризику, як важливих індикаторів економічної безпеки держави.